

Tweede Kamer der Staten Generaal
Vaste commissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Datum: 3 december 2020

Onderwerp: Algemeen Overleg Armoede en Schulden van 10 december 2020

Geachte leden van de commissie SZW,

Op 10 december spreekt u met staatssecretaris Van 't Wout over het armoede- en schuldenbeleid. Sociaal Werk Nederland, VNG, LCR, NVVK en Divosa vragen in dat kader nadrukkelijk uw aandacht voor de structurele oorzaken van bestaansonzekerheid in Nederland en voor de maatregelen die nodig zijn om deze oorzaken aan te pakken.

Extra inzet incidentele middelen door de coronacrisis

In onze brief van 4 juni 2020¹, gericht aan de commissie, hebben wij uw aandacht gevraagd voor de gevolgen die de coronacrisis heeft op het welzijn van mensen en specifiek op hun financiële situatie. We riepen daarin op om voor schuldenrust te zorgen, de menselijke maat te hanteren bij het invorderen van schulden, versneld schuldenregelen te stimuleren en een landelijke campagne op te zetten om mensen op te roepen zo snel mogelijk passende hulp te vragen.

We zijn verheugd om te zien dat op deze onderwerpen mooie stappen worden gezet. Met de rondetafelgesprekken die de staatssecretaris deze zomer heeft georganiseerd, zijn veel acties in gang gezet om het armoede- en schuldenbeleid te versnellen en te intensiveren. Met de extra incidentele middelen die zijn vrijgemaakt kan op relatief korte termijn worden voorkomen dat beginnende schulden uitgroeien tot problematische schulden.

Bestaanszekerheid stond vóór de coronacrisis al onder druk

Bovenstaande acties richten zich op het beperken van grote financiële problemen op korte termijn. Inmiddels heeft de coronacrisis scherper dan ooit blootgelegd waar de knelpunten in het systeem zitten voor het garanderen van bestaanszekerheid.

De commissie Borstlap zette begin dit jaar uiteen welke problemen de huidige inrichting van de arbeidsmarkt met zich meebrengt². Een grote groep mensen – ondernemers, zelfstandigen en mensen met een tijdelijk of flexibel contract – bevindt zich in een kwetsbare positie.

¹ <https://www.divosa.nl/nieuws/oproep-aan-kamerleden-zet-extra-op-5-punten-aanpak-schulden>

² <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/verslagen/detail?id=2020Z01089&did=2020D02292>

Daarnaast zijn voor een grote groep mensen de vaste lasten voor wonen, energie en zorg al zo'n substantieel deel van hun begroting, dat zij geen financiële tegenslag kunnen opvangen. Bij het maken van te weinig uren, het verliezen van werk of een terugval in inkomen moeten hun vaste lasten omlaag om de huishoudbegroting weer rond te krijgen. Het is echter bijna onmogelijk om een betaalbare woning te vinden op de huidige woningmarkt, of om zorg- of energiekosten te verlagen, met financiële problemen als gevolg.

Een andere werkelijkheid is dat de coronacrisis de ongelijkheid tussen opgroeiende kinderen onder een vergrootglas heeft gelegd. Zij kwamen thuis te zitten omdat de scholen gesloten werden. Sommigen hadden geen toegang tot digitale leermiddelen en hadden te maken met ouders die hen niet konden ondersteunen met het schoolwerk. Gemeenten, fondsen en scholen hebben hard gewerkt om deze kinderen van leermiddelen te voorzien, waarbij het de vraag is: 'hebben we ze allemaal bereikt?' Het is te kwetsbaar dat kinderen voor het verkrijgen van (digitale) leermiddelen van gemeenten, fondsen en scholen afhankelijk zijn; het is van belang dat de Rijksoverheid digitale leermiddelen op scholen (PO en VO) gratis beschikbaar stelt voor alle leerlingen.

Structurele problemen vragen om structurele oplossingen

Het (financieel) ondersteunen van mensen die door de coronacrisis tijdelijk hun begroting niet rondkrijgen helpt om grotere problemen te voorkomen. Deze steun is nodig en we zijn blij dat het Rijk, gemeenten en lokale partijen de handen ineen hebben geslagen om deze ondersteuning snel te bieden.

Maar er is méér nodig. We zien dat de aard van de financiële problemen van inwoners structureel is. Het CPB en SCP constateren in 'kansrijk armoedebeleid' dat met het huidige kabinetsbeleid de armoede in Nederland de komende jaren met ruim een kwart toeneemt³. Gemeenten zien dat ook mensen met een inkomen boven het minimum in de problemen komen.

In het bieden van bestaanszekerheid zitten de kansen voor het voorkomen van armoede en schulden. Naast preventie op individueel niveau, zoals het toevoegen van financiële vaardigheden aan het schoolcurriculum en intensieve inzet op voorlichting en ondersteuning aan kwetsbare groepen, kan de inrichting van het systeem de basis leggen voor bestaanszekerheid. Dit gaat om voorspelbaar en voldoende inkomen, de inrichting van de arbeidsmarkt en voldoende betaalbare woningen. Maar ook om de menselijke maat in overheidshandelen: begrijpelijke procedures, compassie bij (niet-verwijtbare) fouten, geen stapeling van incassokosten en het inzetten van sociale incasso.

In dit kader zijn wij teleurgesteld dat de motie van de heer van Dijk (SP) over het uitstellen van de tariefverhoging voor gerechtsdeurwaarders⁴ is verworpen. Hoewel wij begrijpen dat gerechtsdeurwaarders een passend tarief voor hun werkzaamheden moeten krijgen, vinden wij het niet uit te leggen dat dit voornemen mensen met schulden nog dieper in de problemen brengt. Gemeenten en hun ketenpartners werken hard aan het oplossen van schulden; het Rijk moet verantwoordelijkheid nemen op om systeemniveau de kraan dicht te draaien. Het verhogen van deze tarieven helpt niet bij het oplossen van de schuldenproblematiek.

³ <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2020/06/18/kansrijk-armoedebeleid>

⁴ Motie 35570-VI-57

Daarnaast worden gemeenten per 1 januari 2021 wettelijk verplicht om aan kredietaanbieders inzichtelijk te maken dat een inwoner schuldhulpverlening krijgt door in het Centraal Krediet Informatiesysteem de beschikking voor toegang tot schuldhulpverlening te registreren. De bewaartermijn van de registratie is vijf jaar. Dit is niet in lijn met de landelijke inzet op vroegsignalering en laagdrempelige toegang naar schuldhulpverlening. Zeker in tijden van de coronacrisis. We willen mensen in een vroeger stadium helpen, zonder dat zij ontmoedigd worden door een registratie van vijf jaar. We vinden het belangrijk dat de termijn voor BKR-registratie beperkt wordt om de drempel in het aanvraagproces naar schuldhulpverlening weg te nemen⁵.

Structurele middelen voor armoede- en schuldenbeleid noodzakelijk

Wanneer mensen eenmaal in de financiële problemen raken, melden zij zich vaak te laat bij de gemeente. Hierdoor worden de problemen groter en lopen de schulden enorm op. De gemiddelde schuld van iemand die zich met schulden bij schuldhulpverlening meldt, is € 43.513⁶. Dit moet en kan écht beter, wanneer gemeenten en lokale partners mensen eerder bereiken om hen te helpen grip te krijgen op hun eigen situatie en perspectief te vinden.

We blijven benadrukken dat hiervoor structurele middelen noodzakelijk zijn. Er komt veel op gemeenten af om problematische schulden en armoede aan te pakken. De komende jaren zullen gemeenten snel moeten reageren wanneer mensen vastlopen in hun dagelijks bestaan en een breed palet aan interventies moeten bieden - financieel-technisch én psychosociaal - die passen bij een integrale oplossing van de problemen en die inzetten op versterking van de eigen kracht en vaardigheden van burgers.

Gemeenten hebben hiervoor structurele financiële middelen nodig, zodat zij hun inwoners tijdig, kwalitatief en effectief kunnen helpen.

Maatregelen om een bijdrage aan bestaanszekerheid te leveren

Om structureel een bijdrage aan bestaanszekerheid te leveren roepen wij op om:

- een toereikend inkomen voor alle inwoners van Nederland te garanderen;
- voortvarend werk te maken van de aanbevelingen van de commissie Borstlap over de inrichting van de arbeidsmarkt en de verschillende opties uit 'Kansrijk armoedebeleid' van het CPB en SCP uit te werken;
- in de hervorming van het (toeslagen)stelsel de menselijke maat, duidelijkheid en compassie voor de inwoner een centrale rol te laten spelen;
- voortvarend werk te maken van het beschikbaar maken van betaalbare woningen;
- sociale incasso als basis te nemen voor alle incassotrajecten door de overheid en door overheid gereguleerde sectoren;
- de verhoging van schulden door stapeling van invordering- en incassokosten te stoppen;
- de kosten voor gerechtsdeurwaarders niet nog zwaarder op mensen in schulden te laten drukken;

⁵ Zie ook: <https://www.nvvk.nl/k/news/view/12234/3481/half-jaar-bkr-registratie-voor-schuldhulp-is-volgens-ons-genoeg.html>

⁶ <https://www.nvvk.nl/jaarverslagen>

- digitale leermiddelen op scholen (PO en VO) gratis beschikbaar maken voor alle leerlingen;
- de termijn voor BKR-registratie bij het ontvangen van ondersteuning door de gemeente te beperken;
- structurele middelen voor gemeenten vrij te maken om mensen die in armoede leven en/of schulden te hebben tijdig, kwalitatief en effectief te kunnen helpen.

Met hartelijke groet,

E. Dannenberg
Voorzitter

Divosa

A. Asante
Voorzitter

Landelijke
Cliëntenraad

M. Florijn
Voorzitter

NVVK

E. van der Burg
Voorzitter

Sociaal Werk
Nederland

L. Geluk
Algemeen directeur

VNG